

Akademiens högtidssammankomst den 20 mars 2014

STÄNDIGE SEKRETERARENS ÅRSBERÄTTELSE

Eders Majestäter, Fru Statsråd, Herr Preses, ärade pristagare, medaljörer, gäster och ledamöter!

Två nya ledamöter har under året tagit sitt inträde i Akademien: *Mats Roslund*, professor i historisk arkeologi vid Lunds universitet och *Peter Gillgren*, professor i konstvetenskap vid Stockholms universitet. Som utländska ledamöter har invalts *Aleksandr Oganovich Chubarian*, professor och föreståndare för ryska vetenskapsakademiens Institut för allmän historia i Moskva, *Elena Balzamo*, docent vid L'École Pratique des Hautes Études i Paris samt *Michael Herslund*, professor vid Handelshögskolan i Köpenhamn, där han leder Centret för Europaforskning.

Samtidigt har några ledamöter lämnat oss: Brita Malmer, professor i numismatik i Stockholm, Sigurd Fries, professor i svenska språket i Umeå, Jan Ling, professor i musikvetenskap i Göteborg och Gun Widmark, professor i svenska språket i Uppsala. Dessutom har följande utländska ledamöter avlidit under året: Walter Jens, professor i allmän och jämförande retorik vid universitetet i Tübingen, Tyskland, och Paul Raabe, professor i litteraturvetenskap och f.d. direktor för Herzog August Bibliothek i Wolfenbüttel, Tyskland. Minnesteckningar framförs i Akademien, trycks i vår årsbok och läggs ut på Akademiens hemsida.

Akademien har som sitt främsta syfte att främja forskning och därtill relaterad verksamhet inom humanistiska, religionsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen. Förutom egna medel förvaltar Akademien ett stort antal stiftelser och fonder som stödjer forskningsrelaterade verksamheter. Under det gångna året har drygt 38 miljoner kronor anslagits till forskning.

Fem akademiforskartjänster vid universiteten i Lund, Stockholm och Uppsala samt vid Malmö högskola har tillsatts i ämnena historievetenskap, filosofi, språk, litteratur och konst inom ramen för ett nytt eget program för postdoktorala forskare. Tack vare en mycket god ekonomiförvaltning har vi också möjlighet att tillsätta ytterligare fem nya akademiforskartjänster, varför det för tillfället pågår diskussioner om lämplig inriktning på dessa.

Under året har en omfattande konferens- och symposieverksamhet erhållit stöd. I Akademiens egna lokaler har olika ämnen som romansk språkvetenskap, den klassiska filologins historia, det ryska språket och litteraturen idag, ryska arkiv samt trädgårdens kulturhistoria och litteraturens rörlighet dryftats. Här har också flera ämneskonferenser ägt rum. På andra håll i landet har flera större internationella konferenser möjliggjorts med bidrag från Akademien. I Uppsala har det bland annat hållits konferenser om Caravaggio, Tysklandsrelaterad forskning, arkitekturhistoriografi; i Göteborg om skalden Johan Runius och om Italien, Medelhavet och Europa under bronsålder; samt i Lund om centralplatsernas roll i nordeuropeisk järnålder. Endast undantagsvis ges stöd till konferenser utomlands. I samarbete med Svenska Institutet i Rom har en sådan i år hållits om kvinnlig klosterkultur under tidigmodern tid.

Frågor som rör digitalisering av samlingar vid arkiv, bibliotek och museer är av stor betydelse för forskningen varför den också spelar en betydande roll i Akademiens stödjande verksamhet. Här har en samverkan skett med Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Efter utvärdering av tidigare gemensamma satsningar på forskning inom ABM-sektorn har nu

intresset riktats mot tydligare samarbeten mellan forskarna vid universiteten och de som förvaltar samlingarna på de lärda verken, i tron att en ömsesidig efterfrågan på en god forskningsinfrastruktur ger bästa resultat. Tillsammans med Riksbankens Jubileumsfond stödjer vi också flera andra långsiktiga projekt, bland annat hållristningsforskningen vid Göteborgs universitet och Tanum. Runforskningen vid Riksantikvarieämbetet som fått stöd till två forskartjänster har gett mycket goda resultat och visar på betydelsen av samverkan mellan de lärda verken och universitetsinstitutioner. Särskilt stöd har under en längre tid getts till Medelhavsinstitutet; i år har Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul fått ett särskilt anslag för forskningen i Jarringsamlingen.

Under året har arbetet med att finna en varaktig hemvist för forskningsföretaget Sveriges kyrkor fortsatt. Flera framgångrika möten med berörda parter har skett. Parallellt finansierar Akademien produktionen av ett antal skrifter vars avsikt är att öka kunskapen om och intresset för de svenska sockenkyrkorna. Vid ett mycket välbesökt boksläpp på Medelhavsmuseet presenterades boken *Kyrkornas hemligheter*, som finansierats tillsammans med Riksbankens Jubileumsfond. Boken har rönt stor uppskattning bland såväl recensenter som allmänhet.

För att göra forskning tillgänglig är det viktigt att medverka vid utåtriktade aktiviteter av olika slag. Vi deltar varje år i Forskartorget på Bokmässan i Göteborg. I höstas framträdde där professor Jan Ling med ett synnerligen uppskattat föredrag om Akademiens flöjtur.

Den internationella samverkan med såväl utländska akademier som med internationella vetenskapliga organisationer är livlig. Våra svenska och utländska ledamöter står för åtskilliga direkta kontakter inom sina respektive forskningsområden. Därutöver ges möjligheter för svenska forskare att vistas vid andra universitet samt att inbjuda gästföreläsare. Vi är aktiva inom den europeiska samarbetsorganisationen för akademier *Allea* i bland annat etikkommittén och i en arbetsgrupp vars syfte är att stärka ställningen för humaniora och samhällsvetenskap inom EU.

Akademien har under året delat ut 600 000 kronor i ett internationellt stipendieprogram riktat mot Västeuropa, samtidigt som utbytesprogram med Östeuropa möjliggjort för svenska forskare att vara i Bulgarien, Polen, Serbien, Tjeckien och Kina. På motsvarande sätt har forskare från dessa länder utnyttjat möjligheten till forskarutbyte genom vistelser i Sverige. Även från de baltiska länderna har forskare kunnat besöka Sverige. Via fondmedel har också ett trettiotal resestipendier delats ut till yngre forskare. Ytterligare ett antal fonder har möjliggjort vistelser för forskare i internationella forskarmiljöer.

Publiceringsverksamheten avser att i egen regi, förutom tidskriften *Fornvännen* och årsboken, utge vetenskapliga skrifter i en rad olika serier. I år har exempelvis i Historiska serien Rolf Adamsons bok *Reformivriga tidningar och svårflörtad överhet* utkommit. Bland konferensrapporterna kan nämnas *Sweden – Serbia and Europe. Periphery or not?*, samt *Trust and Confidence in Scientific Research* och *The Birgittine Experience*.

Då Akademiens intresseområden vad gäller tidskriftsutgivning framstod som hotade efter det att Vetenskapsrådet beslutat att dra in sitt tidskriftsstöd, såg vi oss tvingade att sända en protestskrivelse med uppmaningen att dra tillbaka beslutet. Det hör till vår uppgift att yttra oss i frågor som rör Akademiens intressen, varför vi också reagerat på krisen inom lärarutbildningen för språkämnen med en skrivelse till regeringen. Den manar till särskild

uppmärksamhet vad gäller språken tyska och franska, där få eller inga alls söker till utbildningarna.

En betydande del av Akademiens verksamhet består i att såväl stödja som att bedriva kulturmiljövård. Riksantikvarieämbetet får årliga anslag till arkiv, bibliotek och vård av kulturminnen, och på våra egna kulturfastigheter vårdar vi landskap och bebyggelse. Historiska landskapvärden har inventerats och analyserats i Stensjö by i Småland, som underlag för kommande bevarandearbete. I Borgs by på Öland har en gårdsbutik med lokala produkter öppnats på försök och på Skånelaholms slott i Uppland har planering för att återskapa barockparken påbörjats. På Stjersunds slott i Närke samt i det Rettigska huset på Villagatan är det främst en rad värdefulla urverk som under året vårdats.

Birgitta Svensson